

Hvordan kan eksisterende driftsbygning brukes?

Krav og muligheter ved ombygning

Arvid Reiersen

Spesialinspektør/veterinær

Mattilsynet, Region Sør og Vest

Avdeling Sør Rogaland

Regelverk – hold av storfe

Lov om dyrevelferd (DVL)

Forskrift om velferd for produksjonsdyr

Forskrift om hold av storfe

Veileder til forskrift om hold av storfe

Formål

Dyrevelfredsloven §1:

Formålet med loven er å fremme god dyrevelferd og respekt for dyr

Forskrift om hold av storfe § 1:

*Formålet med forskriften er å legge forholdene til rette for god helse og trivsel hos storfe, og sikre at det tas hensyn til dyras **naturlige behov***

Dyrs levemiljø – dvl § 23

«Dyreholder skal sikre at dyr holdes i miljø som gir god velferd ut fra artstypiske og individuelle behov, herunder gi mulighet for stimulerende aktiviteter, bevegelse, hvile og annen naturlig atferd. Dyrs levemiljø skal fremme god helse og bidra til trygghet og trivsel.

Dyr skal ha adgang til egnet og trygt tilholdsrom utenom normal beiteperiode.»

Plass til bevegelse – forskrift om velferd for produksjonsdyr § 7

«Bevegelsesfriheten til et dyr skal ikke begrenses på en måte som fører til unødvendig lidelse eller skade. Dersom et dyr holdes varig eller regelmessig bundet eller innesperret, skal det gis nok plass i forhold til viktige artsspesifikke og individuelle fysiologiske og atferdsmessige behov.»

Generelt – forskrift om hold av storfe § 4

«Ved hold av storfe skal det tas hensyn til dyras adferdsmessige og fysiologiske behov, og dyra skal beskyttes mot fare for unødig stress, smerte og lidelse. Avl skal fremme god funksjon og helse hos dyra»

Bygning, rom mm – forskrift om hold av storfe § 7

«Husdyrrom skal være utformet og innredet slik at dyra ikke påføres eller påfører seg selv skade.

Inngangspartiet til husdyrrom skal være utstyrt med **smittesluse** for å motvirke smitteoverføring og sikre god hygiene. Det skal være egnet plass som sikrer at inn- og utlasting av dyr kan foregå på en dyrevernmessig og smittevernmessig sikker måte. I tilknytning til dyrerom skal det være innlagt kaldt og varmt vann. Inngang til/utgang fra husdyrrom skal ha egnet sted hvor personell kan skifte klær, vaske seg og rengjøre utstyr. Personell skal ha adgang til mjølkerom, fôrlager og servicerom uten å måtte gå gjennom dyrerommet eller gangareal hvor det ferdes dyr.

Materialer som brukes i husdyrrom og innredning som storfe kommer i kontakt med, skal ikke være skadelige for dyra, og skal kunne rengjøres.

Strømførende ledning skal ikke brukes som bingeskille eller på annen måte for å avgrense dyras oppholdsplass innendørs.

Det skal ikke brukes tekniske løsninger for utgjødsling og gjødselhåndtering som utelukker bruk av **tilstrekkelige mengder strø** i husdyrrom. **Det skal ikke være åpen forbindelse mellom gjødselkjeller og husdyrrom i nybygg.**

Storfe skal oppstalles i løsdrift med de unntak som er gitt i overgangsregler i § 32»

Mosjon og beite – forskrift om hold av storfe §10

Driftsmåter skal legges til rette slik at de gir storfe gode muligheter for fri bevegelse, mosjon og naturlig atferd.

Storfe skal sikres mulighet for fri bevegelse og mosjon på beite i minimum 8 uker i løpet av sommerhalvåret.

Storfe som er oppstallet i båsfjøs, skal sikres mulighet for fri bevegelse og mosjon på beite i minimum 16 uker i løpet av sommerhalvåret. Dersom de naturgitte forholdene ikke ligger til rette for 16 ukers beite, kan beitetiden reduseres med inntil 4 uker. Dyrene skal også sikres mulighet til regelmessig mosjon og fri bevegelse resten av året.(2024)

*Dersom egnet beite ikke er tilgjengelig for fjøs som sto ferdig **bygget før 1. januar 2014**, skal dyrene i stedet ha tilgang til **egnet luftegård** eller annet utendørs område der dyrene sikres mulighet til fri bevegelse og mosjon.*

Annet, tredje og fjerde ledd gjelder ikke for ukastrede hanndyr eldre enn seks måneder

Mosjonskravet per i dag

Xxxx

- Minimum 8 uker på beite eller i luftegård
- Ikke luftegård for fjøs bygd etter 2014

Hvorfor løsdrift - bakgrunn

Næringas handlingsplan for dyrevelferd hos storfe (2001):

«I svært mange situasjoner viser det seg at løsdriftfjøs ikke medfører større utgifter enn båsfjøs ved godt planlagt om- eller nybygging. I tillegg til hensynet til dyrevelferd, bedres også arbeidsmiljøet for de som steller dyra. Løsdrift imøteser dyras behov for bevegelse og sosial kontakt og fører samtidig til bedre fruktbarhet og mindre sjukdom. I våre naboland velges nå løsdrift framfor båsfjøs. **De viktigste faktorene i denne utviklingen er økonomi, dyrevelferd og krav til eget arbeidsmiljø.»**

Hvorfor løsdrift – bakgrunn forts.

St.meld nr 12 (2002-2003):

«Oppbinding av ku på bås er en av de situasjoner i vårt dyrehold hvor frihetsberøvelsen for dyrene er aller størst. Bevegelsesfriheten reduseres ytterligere ved bruk av kutrener. Det ønskes en utvikling der alt storfe skal gis mulighet for fri bevegelse. **Det foreslås derfor at det fra 2004 innføres et forbud mot bygging av båsfjøs og omfattende restaurering av eksisterende båsfjøs til fortsatt båsfjøs**, og at offentlige tilskudd til nybygging og omfattende ombygging av slike bygninger bortfaller. Landbruksdepartementet foreslår i tillegg løsdrift for alt storfe innen 20 år.»

Fordeler ved løsdrift

- **Mulighet for fri bevegelse og mosjon**
- **Mindre stereotypi** (adferdsforstyrrelser som f.eks. tungerulling, skumtygging og slikking på innredning)
- **Sosial kontakt og interaksjon/samspill**
- **Bedre fruktbarhet**
- **Bedre helsemessige** effekter(f.eks melkefeber + ketose)
- **Man slipper bruk av kutrener i løsdrift**

Løsdrift – regelverk og overgangsordninger

- 22.april 2004: Forbudt å bygge båsfjøs. Må bygge løsdrift fra 2004.
- 10.november 2013: Forbud opphevet - Påbud om å ha storfe i løsdrift – med overgangsordninger i § 32

Overgangsordninger forskrift om hold av storfe § 32

Løsdriftskravet:

- Kravet om løsdrift etter § 7 sjette ledd trer i kraft 1. januar 2034 for husdyrrom som ble bygd før 22. april 2004 og som har vært i sammenhengende bruk til storfe siden.
- **Krav til løsdrift etter opphold i båsdrift – sammenhengende drift. Dette kravet kom 08.08.2013.**
- Dette kravet har ikke tilbakevirkende kraft. Dvs.at opphold i driften, der driften ble gjenopptatt før 08.08.13 utløser ikke krav om løsdrift nå.
- Dersom det hvert kalenderår er søkt om produksjonstilskudd for dyrehold i fjøset, er dette å regne som sammenhengende drift.

Overgangsordninger forskrift om hold av storfe § 32, løsdriftskravet

- Det fattes **vedtak** om oppstalling i løsdrift med rimelig frist dersom tomtid utløser løsdriftskravet
- Det kan søkes om **dispensasjon** i særskilte tilfeller av tomtid. Typisk vil slike tilfeller oppstå av i forbindelse med alvorlig sykdom dødsfall/overdragelse, der planen hele tiden er at dyreholdet skal fortsette.
- **Verneverdig rase** er dispensasjonsgrunn og overstyrer tomtid. Dispensasjon kan kun gis dersom mer enn halvparten av besetningen er reinrasa dyr av verneverdig rase.
- Dersom **gården selges uten dyr**, må kjøper kunne dokumentere sammenhengende drift.

Overgangsordninger forskrift om hold av storfe § 32 forts.

- Krav om 8 ukers beite for alle fra 01.januar 2014
- Krav om utvidet beitetid for storfe på båsfjøs fra 2024 (jf § 10 mosjon)
- Krav om kalvingsbinge i de «gjenværende» båsfjøs fra 2024 (jf § 22 oppstalling)

Forbud mot åpen forbindelse til gjødselkjeller i nybygg – krav om tett forbindelse - § 7

- Begrunnelse: Unngå gjødselgassforgiftning
- Må være gasslås eller annet gasstett tiltak for å hindre gjødselgasser fra lagerrom til dyrerom.
- Flyterenner og gjødselkanalar med oppholdstid for gjødsla på mer enn 2-3 uker er å betrakte som gjødsellager.
- Pumpekummer for pumping av gjødsel til utvendig gjødsellager må ligge utenfor gasslås.

Ombygging/utbygging av fjøset.

Når er det krav om tett forbindelse:

- Frittstående bygg, bygget fra grunnen etter 22.04.2004.
- Tilbygg/påbygg bygget fra grunnen etter 22.04.2004 – resulterer i eget, nytt husdyrrom **uten felles fjøsluft** med eksisterende husdyrrom
- Annen bygningsmasse (eks plansilo o.l) tatt i bruk til oppstalling av storfe etter 22.04.2004 og inkluderer nytt gulv.

- Nytt gulv i gammel fjøs er nybygg

- Tilbygg større enn opprinnelig del, er nybygg.
 - Felles fjøsluft resulterer ikke i krav om tett forbindelse i gammel fjøs

Nytt fjøsgolv

Bonden er ansvarlig for å dokumentere sitt husdyrmiljø.

Ved bruk av «nye golvtyper» må en kunne legge fram dokumentasjon på at golvet utgjør en funksjonell, tett forbindelse . Se informasjon på www.mattilsynet.no

Nytt fjøsgolv forts. Dokumentasjon

- Gulvet utgjør **en funksjonell lukket forbindelse** mellom gjødsellager og husdyrrom i nybygg
- Gulvet tilfredsstiller andre relevante krav vedrørende forbindelsen mellom gjødsellager og husdyrrom
- Gulvet tilfredsstiller krav vedrørende gasser i husdyrrom.

En slik dokumentasjon har følgende generelle føringer:

- Den må være **utstedt av uavhengig og faglig kompetent part** som ikke har direkte (økonomisk) interesse i forholdet.

Oppstalling - Forskrift om hold av storfe § 22

- **Okser:** Ved oppstalling av okser på bås kan bare bakre halvdel av bås plasseringen ha drenerende gulv. Det skal stilles krav til bekvem, tørr og rein liggeplass når okser oppstalles på tett gulv.
- **Kviger / kyr / okser:** I nybygg etter 2004 skal alle binger ha liggebåser, eller liggeareal med tett gulv der alle dyra kan ligge samtidig.
- **Kviger og okser over 6 mnd** kan oppstalles på fullspaltegulv i fjøs tatt i bruk før 22.04.2004. Skal likevel være bekvem og *trekkfri liggeplass.*
- **Kyr og kviger 2 mnd før kalving:** Tett gulv og mykt underlag

Kalvingsbinger

- Det skal være minst én kalvingsbinge for hvert påbegynte antall av 25 kyr, se overgangsregler i § 32 femte ledd.
- I løsdriftsfjøs skal det for hvert påbegynte antall av 25 kyr være minst én binge som skal benyttes ved behandling av sjuke dyr, og hvor dyr kan holdes fiksert eller bundet i kortere tid i forbindelse med prøvetaking, behandling og tilsvarende behov.

Kalv (storfe yngre enn 6 måneder)

- Kalv skal ha **tørr og trekkfri oppholdsplass, og myk liggeplass med tett og varmeisolerende gulv**. Et trespaltegulv med smale åpninger kan vurderes som trekkfritt, tett og mjukt dersom det er dekket av høy, halm eller liknende. Tre alene er altså ikke et mjukt liggeunderlag til kalv.
- For kalv som holdes på tett golv, skal det brukes rikelig mengde strø, eventuelt talle.
- Gulv skal være utformet slik at dyra ikke kommer til skade. Gulv (spaltebredde) skal være tilpasset dyras størrelse og vekt, og ha fast, jevn og stabil flate

Brannsikkerhet

- Alle driftsbygninger der det holdes mer enn 30 storfe skal ha et tilfredsstillende **system for varsling av brann**. Anlegget skal være FG godkjent.
- Dyreholder skal sørge for at det gjennomføres en **faglig kontroll av det elektriske anlegget** minimum hvert 3. år. Kontrollen må kunne dokumenteres
- Det skal være **brannslanger eller et tilstrekkelig antall håndslukkeapparater** i alle driftsbygninger med storfe

Nytt regelverk på trappene

Mattilsynet arbeider for tiden med å lage en **ny felles holdforskrift for storfe, svin og småfe**. Denne vil erstatte dagens særforskrifter for de ulike dyreartene.

En generell del felles for alle dyreartene og en spesiell del for hver dyreart.

Forskriften kan trolig forventes klar i løpet av 2017.

Forslag til ny forskrift bli sendt ut på høring til aktuelle mottakere; næringen inkludert.

Takk for meg

